

УДК 619: 614.31

**СУДОВА ВЕТЕРИНАРІЯ – СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ ТА МЕТОДИЧНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ**

Зон Г.А., к.вет.н., професор, zon_g@mail.ru

Сумський національний аграрний університет, м. Суми

Анотація. В роботі надано інформацію щодо сучасного стану викладання та методичного забезпечення дисципліни «Судова ветеринарія» на факультетах ветеринарної медицини в Україні. Показано необхідність забезпечення дисципліни підручниками, посібниками та методичними розробками, які допоможуть у розбудові судової ветеринарії з врахуванням потреб сучасної ветеринарної медицини та юриспруденції.

Ключові слова: судова ветеринарія, основи судової ветеринарії.

**СУДЕБНАЯ ВЕТЕРИНАРИЯ – СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПРЕПОДАВАНИЯ И
МЕТОДИЧЕСКОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ДИСЦИПЛИНЫ**

Зон Г.А., к.вет.н., профессор, zon_g@mail.ru

Сумской национальной аграрный университет, г. Сумы

Аннотация. В работе представлена информация о современном состоянии преподавания и методического обеспечения дисциплины «Судебная ветеринария» на факультетах ветеринарной медицины в Украине. Показана необходимость обеспечения дисциплины учениками, пособиями и

методическими разработками, которые помогут становлению судебной ветеринарии с учетом запросов современной ветеринарной медицины и юриспруденции.

Ключевые слова: судебная ветеринария, основы судебной ветеринарии.

FORENSIC VETERINARY MEDICINE – MODERN TEACHINGS PROBLEMS OF METHODOICAL PROVISION OF THE DISCIPLINE

Zon G.A., zon_g@mail.ru

Sumy National Agrarian University, Sumy

Summary. The article contains the data regarding the state of “Forensic veterinary medicine” discipline teaching and its methodical background in Ukrainian veterinary faculties. The need of provision with books, manuals and methodical materials, that will benefit the development of the judicial veterinary medicine, considering the needs of modern veterinary medicine and jurisprudence.

Key words: judicial veterinary medicine, principles of forensic veterinary medicine.

Актуальність проблеми. Лікарі ветеринарної медицини за сучасних умов все частіше виконують обов'язки судово-ветеринарного експерта. Виконуючи цю роль, лікар використовує всі знання отримані у ВНЗ, досвід практичної роботи. Як і інша робота, вона має свої специфічні особливості, і потребує спеціальних знань. Проте знань з широкого спектру правопорушень, що реєструють сьогодні у сфері ветеринарної медицини, часто буває недостатньо. Більшість лікарів не знайомі з юридичними положеннями, не мають досвіду у вирішенні питань щодо вузькоспеціальних питань (оцінка вогнепальних поранень тварин, оцінка травм гострим колючим знаряддям, визначення отруйної речовини, фальсифікатів кормових добавок або інших інгредієнтів тощо) [1 – 8]. Тому спектр усіх цих питань повинен бути визначеним і тим чи іншим чином розглядатися при підготовці фахівця ветеринарної медицини.

Завданням дослідження було критично проаналізувати сучасний стан викладання навчальної дисципліни «Судова ветеринарія» на факультетах ветеринарної медицини в Україні та виявити основні проблемні питання, пов'язані з вдосконаленням навчального процесу.

Матеріали і методи дослідження. Проведено аналіз робочих програм для ВНЗ, стан забезпечення підручниками, посібниками, методичною літературою навчальної дисципліни «Судова ветеринарія» в Україні. На підставі особистого досвіду та досвіду колег з означеного напрямку, були розроблені тимчасові навчальні програми дисципліни «Основи судової ветеринарії» для підготовки бакалаврів та «Порівняльна морфологія, спеціальна патоморфологія та судова ветеринарія» для магістрантів.

Результати досліджень. Аналіз опрацьованих матеріалів свідчить наступне. При підготовці бакалаврів на факультетах ветеринарної медицини в навчальних планах введено, як вибірккову, дисципліну «Основи судової ветеринарії», обсяг якої складає 72 години: з них 10 припадають на ЛПЗ і решта (62 годин) - на самостійне вивчення. Проте навіть ця невелика кількість годин, що спрямована до вивчення основ судової ветеринарії на багатьох факультетах не використовується, а замість цієї дисципліни викладаються інші.

В Сумському НАУ розроблена тимчасова навчальна програма дисципліни, яка передбачає вивчення наступних питань в межах аудиторних занять:

1. Організація судово-ветеринарної експертизи. Судова-ветеринарна експертиза за матеріалами справ. Оцінка речових доказів.

2. Судова танатологія.

3. Основи судово-ветеринарної травматології.

4. Основи судово-ветеринарної токсикології.

5. Судова-ветеринарна експертиза харчових продуктів тваринного походження.

Самостійне вивчення передбачає опанування наступних питань:

1. Завдання судово-ветеринарної експертизи.

2. Процесуальна частина. Організація судової експертизи.

3. Види судово-ветеринарної експертизи. Експертиза об'єктів дослідження. Судово-ветеринарна документація.

4. Теоретичні основи судової травматології.
5. Теоретичні основи судово-ветеринарної діагностики отруєнь і токсикозів.
6. Судово-ветеринарна деонтологія.

Контроль за вивченням дисципліни передбачає два модулі, проміжну атестацію і залік.

Дисципліна «Порівняльна морфологія, спеціальна патоморфологія та судова ветеринарна медицина» за навчальним планом має 198 годин, з них на лекційний курс відведено всього 18 годин та по 18 годин на лабораторні та практичні заняття, в той час як на самостійне вивчення відведено 144 години. Відсутність державної програми навчальної дисципліни змушує розробляти, спираючись на свій досвід та виклики часу, тимчасову навчальну програму.

Зміст тимчасової програми навчальної дисципліни, що викладається в Сумському національному аграрному університеті, є наступним:

Модуль 1. Порівняльна видова морфологія та спеціальна патоморфологія тварин.

Змістовий модуль 1. Основи порівняльної морфології тварин різних видів.

Тема 1. Видова ідентифікація тварин за остеометричними параметрами, будовою внутрішніх органів, органолептичними показниками. Ідентифікація за остеометричними параметрами. Ідентифікація за будовою внутрішніх органів і органолептичними показниками. Ідентифікація за лабораторними дослідженнями. Видова ідентифікація дрібних тварин за остеометричними параметрами лопатки. Анатомічні особливості атланта дрібних тварин. Відмінні ознаки кісток кроля і кішки.

Змістовий модуль 2. Морфологічна будова м'язів та їх зміни.

Тема 2. Визначення видової належності м'яса різних тварин за їх морфологічною будовою. Особливості будови м'язових волокон ВРХ, ДРХ, свиней, коней. Особливості будови м'язових волокон різних видів птиці та м'ясоїдних. Висновок про видову належність досліджуваних кісток і м'яса тварини. Визначення температури плавлення жиру. Якісна реакція на глікоген. Реакція преципітації.

Тема 3. Структура м'ясної сировини у фаршах (охладжений, після заморожування та розморожування, зіпсованого продукту). Структура м'ясної сировини після охолодження, заморожування та розморожування, засолування. Структура м'ясної сировини при зіпсуванні продукту. Визначення свіжості м'яса за зникненням кірочки підсихання. Визначення свіжості м'яса за інтенсивністю зникнення структури ядер, поперечної і поздовжньої окресленості м'язових волокон та за поступовою втратою волокнами здатності до забарвлення. Визначення свіжості м'яса за глибиною розповсюдженості зіпсування та інтенсивності розмноження мікрофлори в м'ясі. Визначення ступеню дозрівання м'яса за основними мікроструктурними показниками (етапи дозрівання м'яса).

Тема 4. Основні інгредієнти, що використовуються для фальсифікації фаршу. Фальсифікати фаршу тваринного походження. Фальсифікати фаршу рослинного та синтетичного походження. Відбір і фіксація патматеріалу та його пересилка в лабораторію. Виготовлення парафінових (целулоїдинових) зрізів з досліджуваних тканин. Методи забарвлення зрізів.

Модуль 2. Нозологічна (спеціальна) патанатомія та патоморфологія як складова судово-ветеринарної експертизи..

Змістовий модуль 3. Спеціальна патанатомічна діагностика інфекційних та неінфекційних хвороб тварин.

Тема 5. Поняття про патанатомічний діагноз. Спеціальна патоморфологія. Вчення про хворобу і діагноз. Етіологія і патогенез. Принципи побудови патологоанатомічного діагнозу. Методи спеціальної патоморфології і їх використання в судовій ветеринарії.

Тема 6. Диференційна патологоанатомічна діагностика хвороб тварин та її використання в судовій ветеринарії. Диференційна патологоанатомічна діагностика неінфекційних хвороб тварин. Диференційна патологоанатомічна діагностика бактеріозів тварин. Диференційна патологоанатомічна діагностика вірозів тварин. Диференційна патологоанатомічна

діагностика паразитозів тварин. Диференційна патологоанатомічна діагностика неінфекційних хвороб різних видів тварин. Диференційна патологоанатомічна діагностика хвороб інфекційної етіології собак, котів, хутрових звірів, птиці, риби.

Змістовий модуль 4. Судово-ветеринарна експертиза (теоретичні та практичні основи).

Тема 7. Основи судово-ветеринарної експертизи отруєнь і токсикозів тварин. Фармакокінетика, біотрансформація лікарських препаратів і інтоксикація організму тварин. Отруєння як хвороба. Судове встановлення отруєнь. Клінічний прояв отруєнь. Патологоанатомічні зміни при отруєннях та токсикозах. Причини лікарських ускладнень і їх експертна оцінка.

Тема 8. Основи судово-ветеринарної травматології. Травматизм завданий гострим предметом. Травматизм завданий тупими предметом. Травматизм завданий вогнепальною зброєю. Визначення пошкоджень та їх судово-ветеринарне значення. Ознаки і особливості утворення переломів та їх судово-ветеринарне значення.

Тема 9. Експертиза при захворюванні і смерті тварин внаслідок порушення умов годівлі, утримання та експлуатації. Судово-ветеринарна експертиза при захворюванні і смерті тварин внаслідок порушення умов годівлі. Судово-ветеринарна експертиза при захворюванні і смерті тварин внаслідок порушення умов утримання. Судово-ветеринарна експертиза при захворюванні і смерті тварин внаслідок порушення експлуатації. Судово-ветеринарна експертиза шкоди, заподіяної здоров'ю тварини.

Тема 10. Судово-ветеринарна експертиза харчових продуктів тваринного походження. Експертиза м'яса від хворих тварин. Судово-ветеринарна експертиза дичини. Нормативні показники виходу м'яса і субпродуктів після забою різних тварин. Судово-ветеринарна експертиза при токсикоінфекціях. Встановлення фальсифікації харчових продуктів. Встановлення причин токсикоінфекції внаслідок вживання продуктів тваринного походження.

Тема 11. Судово-ветеринарні аспекти клінічної практики. Судово-ветеринарна оцінка терапевтичної роботи ветеринарного лікаря. Судово-ветеринарна оцінка хірургічної роботи ветеринарного лікаря. Судово-ветеринарна оцінка застосування біологічних препаратів. Судово-ветеринарна оцінка застосування прекурсорів, сильнодіючих та наркотичних речовин.

Представлений варіант навчальної програми виноситься на обговорення загалу заінтересованих фахівців з метою вдосконалення і розробки державної програми навчальної дисципліни «Судова ветеринарія» для магістрантів.

Висновок. Виклики сьогодення дозволили впровадити в навчальні програми підготовки ветеринарних фахівців курс судової ветеринарії, який знаходиться в стані становлення, апробації та вдосконалення. Критичні зауваження з цього приводу дозволять створити оптимальну, методично і науково обґрунтовану державну програму навчальної дисципліни з судової ветеринарії.

Література

1. Закон України «Про ветеринарну медицину». – К.: Урожай, 1999.
2. Закон України «Про захист тварин від жорстокого поводження». – К.: Урожай, 2006. – 20 с.
3. Гистологический метод исследования мяса и мясных продуктов в производственно – ветеринарном контроле (под общей редакцией профессора Н.А.Налётова). – М., ЦНИИИТЭИ, 1971.
4. Жаров А.В. Судебная ветеринарная медицина / А.В. Жаров. – М.: Колос, 2001. – 264 с.
5. Зон Г.А. Судово-ветеринарна експертиза: навчальний посібник / Г.А. Зон [2-е вид., доповнене]. – Суми: ВВП «Мрія-1» ТОВ, 2012. – 258 с.
6. Морфологічні особливості шкіри та волоса різних видів тварин і людини в аспекті судово – ветеринарної експертизи: посібник / [Г.І. Коцюмбас І.Я. Коцюмбас, О.М. Щербатовська та ін.]. – Л.: ТОВ ВФ «Афіша», 2010. – 136 с.
7. Образцов П.П. Судебно-ветеринарная экспертиза / П.П. Образцов. – К.: Урожай, 1979. – 152 с.
8. Сизоненко Ф.Я. Судебно-ветеринарное акушерство / Ф.Я. Сизоненко. – К.: Урожай, 1977. – 168 с.

//Проблеми зооінженерії та ветеринарної медицини: 36. наук. праць ХДЗВА. – Х.: РВВ ХДЗВА, 2014. – В.28. – ч.2 «Ветеринарні науки». – С.197-200.